

DESPRE ARHEOLOGIE, ISTORIE, MUZEE

Eugenia Zaharia

Arheologia și Istoria se ocupă de studierea naturii umane, a tuturor manifestărilor naturii umane, în înțelesul ei larg, complex, complet. Toate sunt grupate în jurul existenței umane, a unor legi naturale ale ființei umane, urmărite de la începutul primelor dovezi de activitate umană. Aceste legi au fost și sunt încă greu de descoperit și tot atât de greu de înțeles în desfășurarea lor, ținând seama de toate manifestările existenței umane, atât de numeroase și variate în conținut, în special cele care țin de conștiința umană.

*

Pentru constituirea unei științe este necesară cunoașterea unui număr mare de fapte autentice, corect înregistrate; după aceasta se poate trece la selecționarea și clasarea materialelor documentare și a observațiilor făcute, în vederea reconstituirii procesului de gândire, de acțiuni care s-au materializat în faptele și obiectele *Arheologiei, Istoriei, și a Muzeelor*. În acest stadiu putem trece, putem încerca unele concluzii, interpretarea documentelor, reconstituirea fenomenelor social-istorice și evoluția lor în timp. Altfel spus, însemnează cercetarea unor fapte, a cauzelor care le-au determinat, ale unor urmări imediate, dar și pe lungă, iar uneori chiar pe continuă durată. În asemenea context de lucrări se situează înfăptuirile lui Vasile Pârvan și a Școlii întemeiată de el ca și a urmașilor lui. Tot aici se situează și întemeierea numeroaselor muzee, dintre care Muzeul din Bacău rămâne strâns legat, în principal de activitatea regretatului Iulian Antonescu.

Trecând mai departe, să ne amintim, că în anii de pregătire a revoluției de la 1848 și a României ca Stat Național, Mihail Kogălniceanu deschidea la 24 noiembrie 1843, Cursul său de istorie națională, la Academia Mihăileană din Iași; și-a expus programul, lămurind totodată și rolul pe care Istoria urma să-l aibă în dezvoltarea social-politică și culturală a tuturor românilor.

„... când aș fi așa de norocit să desvoltez în inima D-voastră interesul pentru istoria patriei, m-aș făli că am sporit în inima d-voastră și iubirea către patrie, și că prin urmare am contribuit la păstrarea naționalității; căci ce poate mai mult să ne-o păstreze, decât această

istorie, cre ni arată ce am fost, de unde am venit, ce suntem, și, ca regulă de trei, ne descoperă și numărul necunoscut: ce avem să fim!”

„Trebuița istoriei ni este neapărată, chiar pentru ocotirea drepturilor noastre... neavând istorie, fieștecare popor dușman ne-ar putea zice (reproduce un text al lui Fl. Aron): «Începutul ce ai este necunoscut, numele ce porți nu este al tău, nici pământul pe care locuiești; soarta ta așa a fost ca să fii după cum ești: leapădă-te de începutul tău, schimbă-ți numele, sau primește-l pe acesta ce ți-l dau eu: ridică-te și du-te din pământul pe care-l locuiești; căci nu este al tău și nu te mai munci în zadar, căci tu nu poți fi mai bine decât ești ».

Și, în adevăr, toate aceste cuvinte ni s-au zis de către străini; începutul nostru ni s-a tăgăduit, numele ni s-a prefăcut, pământul ni s-a sfășiat, drepturile ni s-au călcat în picioare, numai pentru că n-am avut conștiința naționalității noastre, n-am avut pe ce să ne întemeiem și să ne apărăm dreptățile”.

*

Arheologia și Istoria însemnează întâi fapte în înscrierea lor cronologică și în cadrul curentelor ideologice în care acestea se plasează din punct de vedere al cercetării și prin care acestea pot fi explicate. Faptele și obiectele lor materiale sunt însă de mai multe feluri: social-politice, ideologice, militare, fapte de cultură și civilizație. Acestea toate la un loc, și numai în totalitatea lor, pot da o imagine completă, reală, a unei epoci, a unui eveniment important, a unor personalități și într-o ultimă înțelegere asupra unui popor, de-a lungul dezvoltării lui, în spațiul său teritorial.

În cursul anilor, accentul cercetărilor a căzut pe unul sau pe altul dintre aspectele menționate, datorită curentelor de idei și a dezvoltării social-politice.

O etapă din istorie nu se poate însă înțelege fără cunoașterea etapei anterioare, pentru că toate se înlănțuie, se succed într-un proces de evoluție, al cărui curs, uneori, se schimbă datorită unui act, unei activități deosebite; a unor personalități deosebit înzestrate, care pot determina cursul istoriei, în bine, pe drumul tradiției; sau pe o cale străină, care de obicei nu durează; neavând „rădăcini” respectiva societate, nu evoluează, este respinsă. Intervenția unor elemente noi de ordin etnic, cultural-ideologic sau tehnic-economic, care determină un progres, rămân ca bază de dezvoltare în continuare.

Arheologia și Istoria ca științe sociale, sunt rezultatul unei lungi

dezvoltări de activități social-religioase, economice și tehnice, militare, culturale.

Resturile activității umane, ca istorie sunt documentele care trebuiesc clarificate, pentru a fi alese cele mai reprezentative, care stau la baza unor determinante de importanță generală; care caracterizează o epocă sau un fenomen social-istoric în care se încadrează un număr X de fapte. De aceea, istoria nu poate fi înțeleasă numai de la o anumită etapă și nici nu poate fi golită de fapte – idei sau materiale –, deoarece ar însemna să o golim de conținut, adică tocmai de dovada reală, materială care explică fenomenele importante, acțiunile de importanță istorică.

Alegerea sau clarificarea faptelor pentru a le reține pe cele mai reprezentative, nu este deloc ușor de făcut. Acest lucru se realizează mai ales – și mai sigur – cu trecerea timpului; pentru că și în acest caz există o „selecție istorică” a faptelor. Rămân acelea care-au avut un rol important în dezvoltarea unei societăți. Rămân materialele autentice din care arheologia alege pe cele mai importante care caracterizează o comunitate și o anumită epocă; istoria alege de asemeni, acele acte sau fapte de progres, pe care de obicei poporul, în forma lui colectivă sau reprezentativă – mă refer la rolul personalităților în istorie –, le alege, le reține, le păstrează memoria din generație în generație; le trece în legendă, ca un bun câștigat peste altul mai vechi; acestea fiindu-i necesare identității lui; și cuprinzând totodată și posibilități de dezvoltare, de progres: adică acele fapte care-au trecut prin „judecata istoriei”. Acestea nu pot fi înlăturate, chiar dacă un timp sunt ocolite sau considerate neimportante, pentru că până la urmă nimeni nu poate învinge adevărul. Așa se explică de ce, înfăptuirile de seamă ale unui neam – chiar atunci când autorul unui act este sau nu cunoscut, el fiind o parte din întreaga sa comunitate – trăiesc în fiecare colț de țară, zid, ruină, în cântece și în basme. Toate aceste fapte au intrat în conștiința poporului care ni le-a transmis și nouă; iar noi suntem datori să le transmitem mai departe. Toate acestea stau la baza formării și a păstrării conștiinței de neam și de țară: conștiință care este un document mai puternic decât un document scris, și pentru că uneori a fost singura noastră mărturie. Tot această conștiință de neam, conștiință a unui adevăr asupra ființei noastre, ne-a îndrumat, ne-a condus și orientat cercetările arheologice și istorice, câștigând dovezile de care dispunem astăzi în problema continuității și a formării poporului român. Trebuie să fim fără echivoc privind drepturile neamului asupra pământului românesc, dar în limitele

celui mai desăvârșit respect pentru adevăr.

Istoria trebuie înțeleasă ca un proces lung și unitar ca valoare egală a tuturor etapelor în raport cu cercetarea, deoarece, cu cât un fapt se poate lega, se poate ancora mai bine în trecut, cu atât devine mai rezistent pentru prezent și pentru dezvoltarea următoare. Înțelegerea unei perioade a istoriei nu este posibilă decât dacă se cunosc cauzele care-au produs-o, care-au determinat-o și care se situează, tot mereu, într-o etapă anterioară.

Noi, românii – ca locuitori sedentari de totdeauna ai pământului pe care-l locuim și-l muncim, suntem nu numai obligați, dar avem mai bine zis dreptul de a ne cunoaște istoria, care începe cu primii locuitori.

Acesta este rostul și dreptul istoriei noastre în general, al arheologiei și al istoriei vechi în special, în cadrul cercetării și al învățământului.

Prin cunoașterea arheologiei și a istoriei noastre străvechi, ar fi să înțelegem, în principal, că noi românii n-am venit de nicăieri, că nu ne-am cucerit pământul de la nimeni, că trăim de mii de ani în vatra noastră. Dacă nu ni s-au transmis nume de oameni și de locuri sau fapte înregistrate în scris, din acele timpuri străvechi, nu însemnează că nu și atunci, nu s-a petrecut nimic important, demn de a fi cunoscut, faptă de faptă documentată arheologic, care au stat la baza dezvoltării noastre istorice.

Istoria este „fundația” politicii oricărui popor și a oricărui stat. Nimic nu poate sluji mai bine orientarea politică decât cunoașterea istoriei adevărate a țării noastre și a celor cu care ne hotărnicim.

Idealul național al Românilor nu s-a întemeiat niciodată pe o misiune apostolică sau pe o cucerire; ci pe originea noastră și pe dreptul și datoria noastră de muncitori și apărători ai pământului strămoșesc.

Cunoașterea arheologiei și a istoriei străvechi și medii, ne este necesară pentru că stă la baza istoriei moderne și contemporane. Arheologia și istoria aduc în cunoașterea noastră tot trecutul și experiența; ne dezvăluie care-au fost puterile noastre de-a lungul mileniilor și a secolelor; rostul nostru acolo unde ne este vatra, ca și locul nostru în Istoria Universală: să fim conștienți c-am sat în Poarta de Răsărit a Europei, pe unde au pătruns toate popoarele migratoare, din cele mai îndepărtate timpuri, semnalate arheologic; la toată această mult milenară istorie s-au adăugat pentru cinci secole prezența otomană – fixându-ni-se și „destinul istoric” sau rolul nostru în aceste părți ale

Europei.

Arheologia și învățământul istoriei trebuie să fie întărite, pentru că în prezentarea unei cercetări și de la catedră se pot spune, se pot explica și documenta pentru cunoașterea adevărului cu mult mai mult decât de la o tribună politică. Se poate face o educație cetățenească mult mai convingătoare pentru că se folosesc, în principal, documente autentice.

Un rol de seamă revine muzeelor, care prin expunerea materialelor = documente aduc dovezi de necontestat și putere de convingere împreună cu expunerea vorbită.

*

Muzeele au fost multă vreme considerate cimitire sau colecții de obiecte vechi, a unor multiple creații tehnice și de artă; cu un bogat conținut de idei, conținut reprezentativ perioadei și societății cărora acestea aparțin. Dar muzeele tind, din ce în ce mai mult, să convingă despre rolul lor de arhive sociale și istorice; arhive pe care orice cetățean luminat trebuie să le cunoască; adică să cunoască izvoarele din care s-au dezvoltat atâtea creații, atâtea aspecte care individualizează tot atâtea grupări, comunități omenești.

Prin aceste arhive, care sunt muzeele, fiecare generație transmite generațiilor următoare tot ceea ce a înfăptuit – ca bunuri materiale de progres și ca trepte ale conștiinței umane.

*

Este însă, regretabil că aceste arhive care sunt muzeele, arhive ale trecutului țării noastre sunt treptat, parcă uitate; nu mai sunt folosite direct în cadrul învățământului secundar și nici universitar. Multe lecții, multe prelegeri s-ar putea ține în muzee sau la locul cercetărilor arheologice. Vizitele profesorilor cu elevi sau studenți, în muzee sau pe șantierul arheologic sunt, astăzi, aproape inexistente.